

HAR P
SANAT

Türk Süel Alanında Harita ve Krokilere Verilen Değer

&

Ali Macar Reis Atlası

Fevzi Kurtoğlu

Deniz Lisesi Tarih Öğretmeni

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoğlu

Yayıma Hazırlayan: Nuh Eşrefoğlu

Son Okuma: Murat Şerefođlu

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Görseli: Lori Burnu Muharebesi Tablosu
(Topkapı Sarayı Kütüphanesi)

1. Basım, İstanbul, Şubat 2025

ISBN: 978-625-9521-57-2

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

**TÜRK SÜEL ALANINDA
HARİTA VE KROKİLERE
VERİLEN DEĞER
&
ALİ MACAR REİS ATLASI**

Hazırlayan
Nuh EŞREFOĞLU

Fevzi Kurtoglu

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayinevinin	7
Yayın Esasları	7
Yayinevinin Notu	9
Hazırlayanın Notu	11
Önsöz	13
Belgrad Kalesi'nin Muhasara Planı	15
Malta Kalesi'nin Muhasara Planı	19
Siketovar (Sigetvar) Kalesi'nin	25
Mahasara Planı.....	25
Ali Macar Reis'in Atlası	26
1 Numaralı Harita.....	28
2 Numaralı Harita.....	30
3. Numaralı Harita.....	32
4 Numaralı Harita.....	33
5 Numaralı Harita.....	33
6 Numaralı Harita.....	35
7 Numaralı Harita.....	35
1736-1739 Türk-Rus ve Avusturya Harbi ve Orşuva Muhasarası	35
Lori Burnu Muharebesi ve Yeni Kale Planı.....	38
XVIII. Asırda Türk Haritaları	38
Kılburun Muharebesi	39
Cezayir Bombardımanı	41
Korfo Muhasara Planı ve Bombardımanı Gösteren Tablo	42
Ebûkir İhraç Harekâtı	44
İskenderiye Bombardımanı	46
Kahire'nin Muhasara ve Bombardımanı	48
Bozcaada Deniz Muharebesi ve Bir Keşif Krokisi.....	50
Netice	53
İlave	55
Harita, Krokiler ve Ekler	59
Dizin.....	73

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen Yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da XXI. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kilitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlandıktan sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşünce ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

YAYINEVİNİN NOTU

Harp Sanat Yayınevi olarak askerî tarih hakkında kaleme alınmış telif eserler, hazırlanan çeviri metinler (Osmanlıcadan) ve yabancı dillerden yapılan çevirilerin yanı sıra telif hakkı bitmiş nitelikli eserleri yayımlamayı da amaçlamaktayız. Bu bağlamda Helmuth von Moltke, Colmar Von Der Goltz, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak, Arif Baytın, İsmail Hakkı Berkok ve Ziya Yergök gibi komutanlar; Ebubekir Hâzım Tepeyran, Mahmut Esat Bozkurt ve Süleyman Kâni İrtem gibi devlet adamları; Eyüp Sabri Akgöl ve Suphi Nuri İleri gibi siyasetçiler ile Ali Haydar Alpagut, Fevzi Kurtoğlu, Rıza Çavdarlı ve Sadettin Nüzhet Ergun gibi araştırmacılara ait eserleri de peyderpey yayımlamayı hedeflemekteyiz.

Bahsedilen eserlerin önemli bir kısmı 1930'lu ve bir kısmı ise 1940'lı yıllarda yayımlanmıştır. Bu dönemde basılan kitaplar -yaşanan alfabe değişikliği sebebiyle- hem imla kuralları konusunda yaşanan karışıklık hem de baskı tekniklerindeki yetersizlikten dolayı dilsel ve görsel olarak birtakım kusurlarla malul olduğu bilinen bir gerçektir.

Çok nitelikli kitaplar dâhil hemen hemen hepsinde görsel bakımdan (mizanpaj) tekdüzelik hâkimdir. Kitaplardaki “konuşma cümleleri, alıntılar, iç sesler vb.” genellikle punto büyüklükleri eşit olan aynı fontlarla yazıldığından, ilgili kısımların nereden başlayıp nerede bittiğini fark etmek ancak dikkatli okumalar sayesinde mümkün olabilmektedir. Yeniden yayımladığımız eserlerde bu sorunu gidermek için şu tasarruflarda bulunduk:

1. Birkaç cümleden oluşan (bir paragraf oluşturacak kadar uzun olan) konuşma cümleleri ve alıntıları -karşılıklı konuşma arz etmiyorsa- ana metinden bir punto küçük ve soldan bir birim içeride, çift tırnak içerisinde müstakil olarak -yani ayrı bir paragraf olacak şekilde- yazdık.
2. Çift tırnaklı ifadeler içerisinde ayrıca vurgulanması düşünülen kelime ve cümleleri ise tek tırnak içerisinde gösterdik.
3. Güncelliğini yitirdiğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını metin içerisinde vermeyi tercih ettik. Bunun için kelimenin ilk geçtiği yerde köşeli parantez içinde ve köşeli parantez işareti ile birlikte kelimenin anlamını ana metinden iki punto küçük yazdık. Böylelikle kelimenin anlamını bilenlerce metnin bölünmeden okunmasını sağlamaya çalıştık. Söz konusu kelime metinde birçok yerde geçiyorsa belirli aralıklarla birkaç kez aynı şekilde an-

lamını verdik. Eğer anlamı bilinmeyen kelime sayısı daha fazla ise kelime anlamları metin içerisinde değil dipnotlarda gösterdik.

4. Kitap, dergi, ansiklopedi, gazete isimlerini italik olarak yazdık. Gazete, dergi isimlerinin orijinalinde gazetesi, dergisi gibi kelimeler yoksa bu kelimeler küçük harfle ve düz olarak, ismin orijinalinde varsa italik ve baş harfi büyük olarak yazdık.

5. Dipnotları, ana metinden iki punto küçük ve ana metinle aynı yazı tipinde yazdık.

6. Cümle ya da paragraf içindeki -yani müstakil olmayan- konuşma cümlelerini çift tırnak içinde ve ana metinle aynı punto ile yazdık.

7. Karşılıklı konuşma cümlelerini alt alta, soldan bir birim içeriden ve başında konuşma çizgisi (uzun çizgi) olacak şekilde ve ana metinden bir punto küçük olarak yazdık.

8. Konuşma cümlelerine dâhil olmayan kelimeler (dedi, ekledi, ilave etti, söyledi vb.) ile konuşma cümlelerinin arasına virgül koyup bunları ana metinle aynı puntoyla yazdık.

9. “İç ses” türündeki konuşmaları ana metinle aynı büyüklükte ve italik olarak yazdık.

10. Köşeli parantez içinde yaptığımız -ana metne ait olmayan- ilaveleri ana metinden bir punto küçük olarak yazdık. Bunlar şiir açıklamaları gibi uzun olabileceği gibi cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için ekleme ihtiyacı hissettiğimiz bir kelime/kelime grubu da olabilir.

11. Kelimelerdeki “inceltme, kesme” işaretleri için Türk Dil Kurumunun güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas aldık.

12. Tarihî kaynaklarımızın genel itibarıyla Arap harfli metinlere dayalı olması nedeniyle kaynaklara gitmek isteyen okurların işini kolaylaştırmak ve akademik çalışmalarda takip edilen imla anlayışıyla uyumu sağlamak için tarihî şahsiyetlerin isimlerinin yazımında *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'nin (*TDVİA*) imlasını esas aldık. Böylece isimlerin sonundaki “t”leri “d” olarak (Mehmet => Mehmed gibi); “p”leri “b” olarak (Recep => Receb gibi) yazdık. Yine Hayrettin => Hayreddin gibi. Keza isimlerdeki uzatma ve inceltme işaretlerinin kullanımında *TDVİA*'nın imlasını esas aldık. Mesela Pirî, Kanûnî gibi.

13.-oğlu, -zade kelimelerini kendisinden önce gelen isimle birleşik yazdık. Mesela Müezzinoğlu Ali Paşa, Ömeroğlu Turhan Bey gibi.

Bu ölçütlere göre yeniden yayımlayacağımız eserlerin kültür hayatımıza katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

HAZIRLAYANIN NOTU

Türk deniz tarihçiliğine büyük katkıları olan Fevzi Kurtoğlu'nun önemli eserlerinden biri *Türk Süel Alanında Harita ve Krokilere Verilen Değer ve Ali Macar Reis Atlası*'dır. Eser, Türk süel (askerî) tarih literatüründe önemli bir eksikliği giderirken kendinden sonraki birçok araştırmacıya da ilham kaynağı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin yıllarca yönetildiği Topkapı Sarayı'nun önem derecesini Cumhuriyet'in erken döneminde araştırmacılara göstermiştir.

Yazarın Maarif Vekaletinden alınan özel izin ile başladığı bu çalışması Türk haritacılığının gelişim sürecini ortaya koymaktadır. Yazarın kitabında yer verdiği harita ve krokilerin ilgili olduğu olaylarla ilgili bilgiler de vermiştir. Eseri önemli kılan bir husus da ilk defa Akdeniz, Marmara Denizi ve Karadeniz havzasının portolanlarını ihtiva eden Ali Macar Reis'e ait haritalar hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiş olmasıdır.

Eserin yayımlandığı tarih ülkemizde dil devriminin gerçekleştirildiği bir döneme tesadüf etmektedir. Bu yıllarda Türkçe imla kuralları henüz yerleşmemiştir. Bu nedenle eser bazı imla hatalarını içermektedir. Eser yayıma hazırlanırken imla hatalarını Türk Dil Kurumu'nun (TDK) güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas alarak düzelttik. Ayrıca -yer ve isimlerde gerekli gördüğümüz tashihler haricinde- eserin diline sadık kalmaya özen gösterdik. Buna ilave olarak günümüzde kullanımı tercih edilmediğinden anlaşılması güç kelimelerin anlamlarına köşeli ayrıç içinde yer verdik.

Metindeki yer ve adların imlalarını mümkün mertebe düzeltmeye çalıştık. Metnin eklerine, yazar tarafından 1935 yılına ayrı olarak basılan *Ali Macar Reis'in Atlası*'nı da ilave ettik. Metne, açıklaması yapılan harita ve krokilerin numaralarını da ekledik. Metne yaptığımız her türlü ilaveleri köşeli ayrıç ([]) içinde verdik. Yazarın kendi dipnotları dışında tarafımızca verilen dipnotların sonuna hazırlayanın notu anlamında [H.N.] ibaresi koyduk. Eserden istifadeyi kolaylaştırmak için yer ve isimlerin ağırlıkta olduğu bir dizin hazırladık.

Eserin yeniden yayımını gerçekleştiren Harp Sanat Yayınevinin yönetici ve çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Nuh EŞREFOĞLU
Edirne, 17.12.2024

Kısaltmalar

C.	: Cilt
H	: Hicrî
M	: Miladî
Nr	: Numara
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu

ÖNSÖZ

XV ve XVI. yüzyıllarda Türk ordularının şarkan [doğuda] Tebriz ve Hazar Denizi kenarlarına; garben [batıda] Viyana kapılarına kadar ilerlediklerini herkes bilir. Bu ilerleyiş yalnız kol ve kılıç kuvveti ile değildi ancak yüksek bir sevk-i idare neticesinde mümkün olmuştur. İyi bir sevk-i idareden mahrum kalabalık ile hatta çok cesur da olsalar zaferden zafere koşmak imkânı yoktur. Türk kumandanlarının bu harekât-ı askeriye esnasında birtakım harita, kroki ve planlar yaptıkları ve bunları kullandıkları şüphesizdir. Fakat şimdiye kadar Türk kumandanlarının kullandıkları bu gibi eserler -Pîrî Reis'in yaptıkları müstesna olarak- meydana çıkmamıştır.

Kemal Reis'in kız kardeşinin oğlu Pîrî Reis, İngilizlerin Seyling Direkşin [Sailing Directions]¹ dedikleri mahiyette ilk eseri düşünüp yazmak sureti ile Türk bahriyesine bütün dünya bahriyelerine rehber olmak şerefini kazandırmıştır. Müellifin *Kitabül-Babriye* [Kitab-ı Bayriye] adını verdiği bu eser kendi eli ile yapılmış harita ve portlonlarla² kendi tecrübelerinden alınmış izahat ve tafsilatı ihtiva eder. Akdeniz ile şubelerini gezip dolaşan gemiciler için o kadar kıymetli bir kılavuzdur ki gemi kapitanları tarafından hemen kopya ettirilerek kullanılmaya başlanmış, kadırğa ve kalyon devirlerinde gemilerin en mühim seyir ve sefer vasıtalarından biri olarak yaşamıştır.³

Pîrî Reis, deniz haritacılığında değerli bir mütehasıstır. Avrupa ve Afrika'nın garp yalılarında şimalî ve cenubî [kuzey ve güney] Amerika'nın şark kıyılarına kadar Atlas Okyanusu'nu ihtiva eden H 919-M 1513'te yaptığı harita son yıllarda bulunarak ortaya konulmuştur.⁴ Kendi imzasını taşıyan başka bir harita daha vardır ki o da Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunmuştur (H 935-M 1529).

Memleketimizde matbaacılığın geç tatbik edilmesinden dolayı birçok yazma eserler çoğaltılmadığı gibi mevcut olanlar da muhtelif amillerin tesirleri al-

1 Yelken (yelkencilik) yönlendirmeleri, yelken (yol) tarifi. [H.N.]

2 Portolan, kıyı ve limanlara dair bilgiler içeren el yazması denizcilik haritalarıdır. 15-17. yüzyıllar arasında özellikle Akdeniz, Karadeniz ve Kızıldeniz'de yaygın olarak kullanılmışlardır. [H.N.]

3 Ayasofya Kütüphanesindeki yazma nüshası faksimile olarak Devlet Matbaasında basıldığından bugünlerde neşredilmek üzeredir.

4 Devlet Matbaasında faksimile edilerek basılan bu haritada *Kitabül-Babriye* ile neşredilmek üzeredir.

tında birer birer zayi olup gittiklerinden eğer Piri Reis'in yaptıklarından başka bir harita ve kroki elimize geçmemiş olsaydı yine Türk kumandanlarının bu sahadaki kudretlerini göstermeye kâfi gelirdi. Fakat son zamanda Türk Tarihi Tetkik Encümeninin tavsiyesi ve Maarif Vekaletinin verdiği ruhsat üzerine Topkapı Sarayı Kütüphanesinde yaptığım tetkikatta Türk askerlik tarihimizi aydınlatan birçok harita, kroki ve planlara rasgeldim. Bunlardan seçtiğim 8-10 numuneyi neşretmek sureti ile okuyuculara tanıtmaya ve bir ferdi olmakla iftihar ettiğim Türk Milleti'nin bu asırlarda bütün medenî vasıtalarından nasıl istifade ettiklerini göstermeye çalışacağım.

Heybeliada Deniz Lisesi Tarih Öğretmeni
Fevzi Kurtoğlu

BELGRAD KALESİ'NİN MUHASARA PLANI

Topkapı Sarayı Kütüphanesinde 4689 numarada [Ek 1, 2, 3] yazılı olan bu plan 200x90 santimetre büyüklüğünde olup kâğıt üzerine sulu boya ile renkli olarak yapılmıştır. Takriben 6 defa küçültülerek bastırıldığımız şu klişe yapılırken üzerindeki yazıların okunmayacak bir hâle geldiği görüldüğünden yazıların yerlerine numaralar konulmuş ve bu yazılar yeni harflere tebdil edildikten sonra plan altına ilave edilmiştir.

Bu yazılardan 3 numaralıyı okuduğumuz zaman: “Es-said eş-şehid Sultan Mehmed Gazi bu kalenin üzerine gelerek bu araya konmuştur.” cümlesinde bahsedilen şüphesiz Mehmed II yani Fatih Sultan Mehmed'dir. Çünkü Osmanlı hükümdarları içinde Belgrad'ı muhasara eden ondan başka bir Mehmed yoktur. Eğer diğer numaralar ile gösterilen yazıları okur isek krokinin Belgrad'ın Türkler tarafından ilk zaptından evvel yapıldığı açık bir surette anlaşılır. Belgrad Kalesi ilk defa Fatih Sultan Mehmed tarafından Haziran 1456'da kuşatılmış ve hatta kaleye bile girmişken Kapistrano kumandasında yardıma yetişen bir Haçlı ordusu tarafından yapılan mukabil hücum neticesinde kuşatmayı kaldırarak geri çekilmek mecburiyetinde kalmıştı. Nihayet Kanûnî Süleyman tarafından kuşatılarak H 25 Ramazan 927-M 29 Ağustos 1521'de zaptedilmişti. Onun için bu kroki Kanûnî Süleyman devrinden daha yakın zamanlara ait olamaz. 3 numara ile gösterdiğimiz yazılarda “es-said eş-şehid” tabirlerinin kullanılmasından -ki Mehmed II muharebe kastı ile ordu ile İstanbul'dan kalkarak Gekboza'ya (Gebze) geldiği zaman öldüğünden şehit sayılır- henüz hatırasının pek yeni olduğu anlaşılır.

İkinci Bayezid, hükümdarlığının ilk yılında (3 Mayıs 1481) kardeşi Cem [Sultan] ile Anadolu'da harp etmekte olduğundan Macarlara karşı İskender Paşa, Ali Paşa, Malkoçoğlu gibi büyük Türk kumandanları Tuna Nehri kenarında Sementere Kalesi ve bunun önündeki adayı tahkim ederek mevki almışlardır. Bayezid II, Cem'in Avrupa'ya kaçması üzerine 1483 yılının ilk baharında Tuna'nın bir şubesi olan Morava Nehri üzerindeki kaleleri müdafaa hâline koymak maksadı ile İstanbul'dan kalkarak Sofya'ya geldi. Asker, kalelerin tahkimi ile uğraşırken Bosna Beylerbeyi Mustafa Paşa da Hersek'i zapt etti. İkinci Bayezid'in hudut civarına geldiğini duyan Macar Kralı Korvinus [Matyas, ö. 1490] sulh müzakerelerine girişti ve iki taraf arasında beş senelik bir mütarekename imzalandı. Bayezid

II, Macarlarla sulh yaptıktan ve kaleleri tahkim ettirdikten sonra İkinciteşrin [Kasım] 1483'te İstanbul'a geldi.⁵ Krokinin bu sefer esnasında yapılarak Bayezid II'ye takdim edilmek ihtimali vardır.

Bayezid II, 1491 yılında Mısır ile beş yıldan beri yapılmakta olan harbe nihayet verdikten sonra Korvinus'un ölümü ile Macarlar arasında çıkan iç kavgalardan istifade ederek Belgrad'ı ele geçirmek istedi. Venediklerin herhangi bir hücumuna meydan vermemek üzere Derya Kaptanı Göygü (Güvey) Sinan Paşa'yı 300 gemiden mürekkep bir donanma ile Arnavutluk kıyılarına yolladı. Sinan Paşa Avlonya Limanı'na geldiği zaman İkinci Bayezid de 10 Mart 1492'de İstanbul'dan kalkarak Sofya'ya gelmişti. Semendire kumandanı Hadım Süleyman Hüseyin Paşa, bu vaziyetten istifade ederek Belgrad Kalesi'ni ele geçirmek arzusuna düşmüş ve bu maksatla Macar kumandanı Oylak'a Belgrad, Alacahisar, İzornik kalelerini teslim ederek padişahın himayesine girmesini teklif etmiş ve Oylak tarafından müsait bir cevap almıştı. Bunun üzerine Rumeli askeri Belgrad önüne gelmiş ise de Macarlar iç kavgalara son vererek bir kral seçmiş olduklarından Bayezid II, Belgrad'dan vazgeçerek Arnavutluk üzerine yürüyüp gitmiştir.

Bu kroki eğer 1483 yılında yapılarak Bayezid II'ye takdim edilmedi ise muhtak 1492 yılında Macar iç kavgaları arasında Semendire kumandanı tarafından yapılarak Osmanlı hükümdarına takdim edilmiştir. Birinci ihtimale göre 451, ikinci ihtimale göre 443 yıl önce yapılmış olup Türk kumandanlarının askerlik hususundaki yüksek bilgilerini ve harekât-ı askeriye icrasındaki kavrayışlarını gösteren çok güzel bir belgedir (şahit).

1-12 numaralar arasındaki yazılarda Belgrad'ın etrafındaki araziye ve kuşatma ordusunun karargâh kurmasına elverişli olan yerleri izah eder. 11-23 numaralar arasındaki yazılar okunduğu zaman Belgrad Kalesi'nin tahkimatı hakkında sarih bir fikir elde edilir. Fakat en mühim izahat 24-34 numaralar arasında olanlardır. Bunlar okunduğu gibi Belgrad'ı muhasara edecek bir orduya lazım gelen bütün bilgilerin toplanmış ve kalenin zaptı için birçok tavsiyelerde bulunmuş olduğu görülür. 27 ve 34 numaralardaki, tavsiyelere riayet edildiği hâlde Belgrad'a Tuna yolu ile yardım imkânı ortadan kaldırılır ve imdattan mahrum kalan kale er geç sukuta mahkûm olur. 20 numaralı izahatta Belgrad'a Tuna Nehri'nin donmasından istifade edilerek hücum edilebileceği yazılmıştır.

Bu plan hakkında iyi bir fikir verebilmek için Belgrad Kalesi'nin sağ ve sol köşelerindeki kuleleri asıl plandaki cesametlerde göstermek üzere iki resim daha ilave edilmiştir. Bunlardan biri on bir numaralı izahatı ihtiva eden parçadır [Ek

5 Hammer'in *Devlet-i Osmaniye Tarihi*, Cilt 3, Sayfa 9. *Atabey Tercümesi* İstanbul basılışı.